

Fremsat den 1. marts 2024 af Trine Pertou Mach (EL), Pelle Dragsted (EL), Runa Friis Hansen (EL),
Anne Hegelund (EL) Jette Gottlieb (EL), Rosa Lund (EL), Søren Egge Rasmussen (EL),
Søren Søndergaard (EL) og Victoria Velasquez (EL)

Forslag til folketingsbeslutning om stop for våbenhandel med Israel

Folketinget pålægger regeringen omgående at indstille al direkte og indirekte handel med Israel og israelske firmaer med våben, militært udstyr og dualuse-produkter og -teknologier. Det skal sikre, at Danmark og danske virksomheder hverken direkte eller indirekte medvirker til brud på folkeretten, herunder den humanitære folkeret.

Bemærkninger til forslaget

Israels krigsførelse i Gaza siden den 7. oktober 2023 er fra mange sider blevet fordømt og kritiseret for at være ude af proportioner og i strid med international humanitær lov. Ledende menneskerettighedsorganisationer har løbende påpeget mulige krigsforbrydelser, herunder den kollektive afstraffelse af Gazas befolkning gennem blokaden af drikkevand, fødevarer, medicin og brændstof.

Den Internationale Domstol (ICJ) i Haag har antaget Sydafrikas sag mod Israel for brud på FN's folkekrævskonvention og vurderet, at det er plausibelt, at Israel har overtrådt folkekrævskonventionen. Ved domstolens kendelse af 26. januar 2024 pålagde ICJ Israel en række foreløbige foranstaltninger (»Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel)«, International Court of Justice, den 26. januar 2024). Israel skal således tage alle de skridt, der står i landets magt til at forebygge folkekræb, herunder at forebygge og straffe opfordringer til folkekræb. Israel forpligtes desuden i kendelsen til at sikre effektiv levering af basale forsyninger og humanitær hjælp til befolkningen i Gaza samt at undlade at ødelægge eventuelle beviser for folkekræb. Det fremgår yderligere af kendelsen, at Israel inden for 1 måned fra kendelsens afsigelse skal afgive en rapport til domstolen om de truffene foranstaltninger.

Danmark er forpligtet til at forebygge og forhindre folkekræb i henhold til folkekrævskonventionen. Danmark er også via EU-reglerne i Rådets fælles holdning om fælles regler for kontrol med eksport af militært teknologi og -udstyr og FN's våbenhandelstraktat forpligtet til at vurdere risiko, at Danmark medvirker til alvorlige menneskerettighedskrænkelser og krigsforbrydelser (Rådets fælles holdning (FUSP) 2008/944 af 8. december 2008, som blev ændret i 2019 ved (FUSP) 2019/1560 som følge af ikrafttrædelsen af FN's våbenhandelstraktat).

Det fremgår bl.a. af FN's våbenhandelstraktat, at staterne ved deres tilslutning til traktaten forpligter sig til ikke at tillade overførsel af våben, hvis de »på tidspunktet for tilladelsen har kendskab til, at de pågældende våben eller genstande ville blive anvendt til at begå folkekræb, forbrydelser mod menneskeheden, alvorlige brud på Genevekonventionerne af 1949, angreb rettet mod civile mål eller civile, der er beskyttet som sådan, eller andre krigsforbrydelser som defineret i internationale aftaler, som den pågældende stat er part i«, jf. FN's våbenhandelstraktat, artikel 6, punkt 3. Traktatens artikel 7 hjemler en liste med kriterier, som medlemsstaterne skal anvende til at foretage en række vurderinger, inden de godkender en våbeneksport. I kriterierne indgår brud på den humanitære folkeret og på menneskerettighederne.

Det fremgår yderligere af Rådets fælles holdning om fælles regler for kontrol med eksport af militært teknologi og -udstyr, som er retligt bindende for Danmark, at Danmark skal overholde otte kriterier ved våbeneksport. Holdningen angiver i kriterium 2 om »Respekt for menneskerettighederne i det endelige bestemmelsesland og dette lands respekt

for den humanitære folkeret«, at en medlemsstat skal »nægte en eksporttilladelse, hvis der består en klar risiko for, at den militært teknologi eller det militærudstyr, der skal eksporteres, kan blive anvendt til alvorlige krænkelse af den humanitære folkeret« jf. kriterium 2 c.

Ved danske firmaers eksport af enkeltdele til F-35-kampfly har udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen henvist til, at Danmark overlader eksportkontrollen til USA's myndigheder. USA er imidlertid ikke deltagerstat i våbenhandelstraktaten, hvilket muliggør, at USA kan reeksportere de danskproducerede enkeltdele til lande, som danske virksomheder ikke ville kunne eksportere til inden for rammerne af FN's våbenhandelstraktat. Professor Jacques Hartmann, University of Dundee, har bl.a. udtalt: »Du kan ikke støtte ret på, at hvis du eksporterer til USA, så vil amerikanerne, som ikke har samme internationale forpligtelser som dig selv, sikre overholdelsen af dine forpligtelser«. Dette fremgår af Informations artikel »Løkkes forklaring smuldrer i sag om danske våbenleverancer til Israels kampfly«, www.information.dk, den 20. februar 2024.

En dom fra en hollandsk appeldomstol den 12. februar 2024 pålagde den hollandske regering inden for 7 dage at standse eksporten af enkeltdele til F-35-fly. Retten bemærkede, at selv om der på nuværende tidspunkt ikke foreligger nogen retlig bekræftelse af, at Israel har overtrådt international humanitær folkeret, så nævner domstolen, at dette ikke er nødvendigt for at fastslå, om der er en »klar risiko«, jf. artikel 2 i Rådets fælles holdning og artikel 7 i FN's våbenhandelstraktat. Retten uddyber, at en betingelse om, at det først retligt skal bekræftes, vil gøre kriteriet om »klar risiko« meningsløs (punkt 5.16 i dommen). Den hollandske appeldomstol fastslår også, at der i forhold til kriteriet om »klar risiko« skal foreligge en grundig vurdering, som bl.a. indebærer, at der skal være en vurdering af modtagerens tidligere og nuværende historie eller praksis i forhold til respekten for den humanitære folkeret (side 44 i dommen). Retten fastslog desuden, at den hollandske regering tog fejl ved at inddrage overvejelser af mere generel udenrigspolitisk karakter såsom Israels interesse i at forhindre yderligere eskalering i regionen eller hollandske interesser i at opretholde gode forbindelser med USA og Israel (punkt 5.36). Retten mente, at regeringen anvendte en »fejlagtig vurderingsramme« ved ikke at prioritere de obligatoriske normer/krav (jf. Rådets fælles holdning) frem for andre udenrigspolitiske overvejelser (punkt 5.37). Der henvises til artiklen »Dutch court orders halt to F-35 jet parts exports to Israel«, www.bbc.com, den 12. februar 2024.

Gennem en årrække har dansk militær indkøbt våben hos det israelske firma Elbit Systems. Særlig et stort indkøb af artilleripjecer og raketkastere primo 2023 har vakt opmærksomhed, og de nærmere omstændigheder omkring handlen er for tiden genstand for en advokatundersøgelse. En række pensionskasser og investeringsselskaber undlader at investere i Elbit af politiske og etiske grunde med henvisning til Elbits nære forhold til Israels militær og det forhold, at

Elbits våben er anvendt under folkeretligt problematiske omstændigheder i det besatte Palæstina.

Der findes fortilfælde for, at Danmark i nyere tid har indført våbenembargo rettet mod ét land. I 2018 blev våbeneksport til Saudi Arabien suspenderet i kølvandet på den saudiarabiske stats drab på Jamal Khashoggi.

Nærværende beslutningsforslag omfatter såvel eksport som import af våben og andet militært udstyr, herunder dualuse-produkter og -teknologier.

Danmark bør efter forslagsstillernes opfattelse tage sit ansvar alvorligt og minimere risikoen for, at danske våben m.v. anvendes til brud på folkeretten, med henvisning til Den Internationale Domstols kendelse, den hollandske appeldomstols afgørelse og dokumentation fra FN og menneskerettighedsorganisationer. Den danske stat kan bære et medansvar for ikke at leve op til vores EU-forpligtelser og folkeretlige forpligtelser.

Skriftlig fremsættelse

Trine Pertou Mach (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om stop for våbenhandel med Israel.

(Beslutningsforslag nr. B 151)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.